

Minister voor Jeugd en Gezin moet mensen weer met elkaar verbinden

Echtscheiding trekt de samenleving uit elkaar

kaders:

- [Echtscheiding in cijfers](#)
- [De kinderen: cijfers](#)
- [De kinderen: effecten](#)
- [Politiek en maatschappij](#)

Trouwen is uit, scheiden is in. Maar de huidige echtscheidingsgolf kent vooral verliezers. En de maatschappelijke gevolgen zijn groot. De minister voor Jeugd en Gezin heeft heel wat bereikt als hij op dit punt een cultuuromslag kan bewerken.

Door [Tjirk van der Ziel](#)

Scheiding is een leven lang lijden. Dat geldt voor partners die uit elkaar gaan, maar zeker ook voor kinderen. Hun gevoel van veiligheid en geborgenheid kan ernstig worden beschadigd. Het veroorzaakt negatieve emoties zoals boosheid, verdriet en angst voor het definitieve verlies van een ouder. Soms raken kinderen volledig uit het lood geslagen; schoolresultaten hollen achteruit, er zijn problemen met drank of drugs, het pad richting agressief gedrag wordt sneller ingeslagen, ze zijn op te jonge leeftijd met seksualiteit bezig. Bovendien is de kans groot dat hun eigen relaties later ook mislukken, met als gevolg een vicieuze cirkel van verwaarlozing, depressiviteit en zelfs criminaliteit. Relatiebreuk grijpt dan ook diep in, niet alleen voor betrokkenen maar ook voor de gehele samenleving.

Een scheiding is voor een kind soms dramatischer dan het overlijden van één van de ouders, stelt **Liesbeth Groenhuijsen**, echtscheidingsdeskundige en GZ-psycholoog in Rotterdam. „Ik heb weleens het verwijt gekregen of ik dat nu wel zo kan zeggen. Natuurlijk is de dood van een ouder afschuwelijk, maar kinderen ontvangen dan erg veel steun uit hun omgeving. En de overgebleven ouder rouwt met het kind. Samen stellen ze alles in het werk om de goede herinneringen levend te houden. Bij echtscheidingen ontbreekt die steun meestal volledig. Een kind moet er helemaal alleen doorheen. Het gaat erom of een kind de liefde voor de ouders mag blijven voelen. Maar ouders blijven na een scheiding elkaar vaak zwart maken. Daarmee pakken ze hem of haar die liefde af.”

Volgens Groenhuijsen is een gedwongen keuze tussen ouders funest. „Eén van de basale psychologische wetten luidt dat kinderen van beide ouders houden. Als een kind moet kiezen, dan loopt het schade op, een vorm van dissonantie in de persoonlijkheid. Met die innerlijke verscheurdheid kun je echt niet goed groot worden. Kinderen moeten zich in een stabiele omgeving kunnen ontwikkelen. Er moet rust en vertrouwen zijn. Maar als ouders uit elkaar gaan en er komen nieuwe partners over de vloer, dan vragen ze zich af: ‘Hoe inwisselbaar zijn mensen, en hoe inwisselbaar ben ik zelf eigenlijk?’ Uit literatuur blijkt dat kinderen uit echtscheidingsgezinnen een verhoogd risico lopen om zich niet te hechten. Ze zijn bang om zich aan iemand te binden en ontwikkelen een onzekere identiteit. Dat hoeft je natuurlijk niet te verbazen.”

Daar komt bij dat een kind al vroeg in de gaten heeft dat het op beide ouders lijkt. Ruzie of haat tussen partners betekent een breuk in het kind zelf. „Mensen denken dat scheiding alles oplost. Maar de waarheid is dat ze vaak al zo veel conflicten hebben gehad, dat die daarna gewoon doorgaan. Juist daaraan gaat een kind kapot. Opvallend veel stellen blijven na de scheiding ontredderd achter: ‘We dachten eruit te zijn, maar nu zitten we nog meer in de problemen dan voorheen.’ Ik ben ervan overtuigd dat dit mede komt door onze instant-behoeftecultuur. Via films en soaps krijgen we een erg gemakkelijke manier van leven

voorgescheteld, waardoor heel veel mensen niet meer hun stinkende best doen om problemen in hun relatie op te lossen.”

Leren verbreken

Psycholoog, therapeut, wetenschapper en schrijver **Martine Delfos** noemt naast veranderingen in gezins- en seksuele moraal de huidige „egomaatschappij” als grootste boosdoener. De mens staat centraal, het eigenbelang gaat voor. Dat is niet altijd zo geweest. Eeuwenlang was het individu met zijn talenten en mogelijkheden ondergeschikt aan grotere machten en belangen in de samenleving. Dankzij de individualisering kwam er meer aandacht voor de uniekheid van elk mens. Een goede ontwikkeling, meent zij. „Maar wat we ondertussen verloren en verwaarloosd hebben, is het bewustzijn dat we met elkaar moeten leven. We weten niet meer hoe je moet geven en nemen, hoe je samen iets opbouwt. Er heerst een enorme druk om jezelf te ontplooien. Alles hebben we ook beschikbaar om te verdwalen: uitgaan, reizen, van alles meemaken, zeker ook op seksueel gebied.”

Zadelen we de volgende generatie op met grote aantallen nieuwe echtscheidingen? „Eigenlijk leren we onze jongeren minder om relaties te behouden. We leren hun juist relaties met een scheiding te verbreken. Zijn er problemen? Dan uit elkaar. Ze zien het voortdurend om zich heen. Zo worden ze getraind.”

Martine Delfos maakt van dichtbij mee hoe kinderen kunnen zuchten onder de gevolgen van echtscheiding. „Zij verliezen de vanzelfsprekendheid van het leven. Hun bestaansrecht staat op het spel. Ik zeg weleens: ‘Breken van de hoop is het einde van de jeugd.’ Dat is écht zo. Kinderen raken van zichzelf vervreemd. Er komt een laagje vernis over hen heen. Het zien mislukken van een relatie maakt dat ze gaan denken: ‘Ik begin er helemaal niet meer aan.’ Relatievorming is een heel groot probleem in onze samenleving geworden.”

Vorige maand verscheen het boek *Ik hou van twee mannen*, over meervoudige liefde. Volgens auteur Ageeth Veenemans biedt het hebben van meerdere liefdesrelaties een oplossing voor echtscheiding. De vrijheid om vreemd te gaan zou de angel uit veel echtelijke ruzies halen. Een andere recente publicatie, *Stout*, van Heleen van Royen en Marlies Dekkers, roept vrouwen op vooral „stout” te zijn, door zich te storten op erotisch flirten zonder zich te bekommeren om wat wel en niet kan. **Kees de Hoog**, hoogleraar gezinssociologie aan Wageningen Universiteit, hekelt beide boeken omdat ze „drempelverlagend” werken. „In Nederland kiest een kwart van de hoogopgeleide vrouwen niet meer voor het moederschap. Ze willen liever op vakantie. Het gezinsleven is lang niet zo begeerlijk. In Duitse steden ligt dat al op veertig procent. Ik zie het als een bedreiging wanneer dat soort hedonistisch gedrag doorsijpelt naar sociale groepen eronder, vrouwen met een gezin. Kinderen worden dan hinderen, want die gaan de zelfontplooiing in de weg staan.”

We zijn ingesteld op constante verbetering; alleen het beste is goed genoeg. „Heb je eindelijk een computerprogramma onder de knie, ligt er weer een nieuwe op de markt. Die verleiding werkt bij veel andere zaken, ook op relatiegebied. Er heersen buitengewoon opgeschroefde eisen en verwachtingen van een partner, er moeten haast Olympische prestaties op seksueel gebied worden geleverd om van een bevredigende relatie te blijven spreken. Daar komt bij dat men samenwonen als een soort proefhuwelijk ziet. Dat patroon zet zich voort bij getrouwden; mensen raken eraan gewend om uit elkaar te gaan. De wetgeving is daarop aangepast. Er bestaat nu een soort supermarkt met geregistreerd partnerschap en flitscheidingen. Tja, als het tussen twee mensen niet meer botert, kan men snel uit elkaar.”

De gevolgen van echtscheiding vormen een groot maatschappelijk knelpunt. Kees de Hoog: „Je mag het nooit zeggen, maar echtscheiding is gewoon ontzettend duur. We zijn een land van exen aan het worden. Slecht voor het milieu, want er moeten veel meer woningen en appartementen komen, er worden meer auto’s verkocht, mensen rijden vaker en langer.

Sociaal-cultureel gezien betekent het uiteenvallen van relaties een ramp. Mensen leven altijd in netwerken. Bij een scheiding gaat zo'n netwerk er ook aan. Er is maatschappelijk leed. Niemand heeft het bijvoorbeeld over grootouders die hun kleinkinderen niet of nauwelijks mogen zien. Het werkt bovendien armoede in de hand van ouders in de bijstand. Vooral gescheiden mannen raken geïsoleerd omdat ze moeilijk voor zichzelf kunnen zorgen. Je ziet onder hen veel alcoholisme.”

Doorknokken

Hoe valt het tij te keren? Op een verbod op scheiding zit niemand te wachten. Er zullen zich altijd omstandigheden voordoen waarin het - ook voor de kinderen - beter zou zijn als de ouders uit elkaar gaan. Liesbeth Groenhuijsen: „Mensen vragen mij vaak: ‘Wat moeten we nu doen, scheiden of met ruzie bij elkaar blijven?’ Ik zeg dan altijd: ‘Foute vraag. Begin eerst na te gaan hoe jullie je conflicten kunnen oplossen. Als dat in de relatie niet lukt en de ruzies blijven jaar in jaar uit doorgaan, maar jullie willen je best doen na een scheiding ze wel op te lossen, dan kunnen jullie beter stoppen.’ Als het écht niet anders gaat. In alle andere gevallen is het een groot goed om door te knokken. Kinderen mogen best zien dat het leven soms verdriet met zich meebrengt, maar dat je ervoor vecht om wat je met elkaar bent begonnen, op een goede manier af te maken. Dat is een waardevolle levensles.”

Martine Delfos stelt dat mensen hulp moeten krijgen om relaties te behouden. Gelukkige ouders voeden beter op, dat scheelt ook nog eens in gelden voor het ondersteunen van de opvoeding. Kinderen lijden onder de problemen tussen hun ouders, maar het leven in moeilijke situaties kan ook een stimulans zijn om zich te ontwikkelen. „Het is niet zo erg als kinderen zien dat hun ouders ernstige problemen hebben. Leuk is natuurlijk anders, maar als ze merken dat ouders zich er overheen kunnen zetten, ook al duurt dat een tijdje, dan nemen ze die les van doorzettingsvermogen mee naar hun eigen leven. Van onschatbare waarde. Het is een algemene wijsheid dat daar sterkere mensen uit voortkomen. Er zijn kinderen die een beroerde jeugd kunnen dragen. Sommige weten hun talenten in te zetten en stijgen boven zichzelf uit. Kijk naar de grote mensen in deze wereld, die hebben het vroeger zeker niet altijd gemakkelijk gehad. Ze zijn juist zover gekomen doordat ze weten wat het betekent in het leven nooit op te geven.”

De aandacht voor de negatieve kanten van echtscheiding neemt toe, constateert Kees de Hoog. De flitsscheiding staat ter discussie. Advocaten en gedragswetenschappers zoeken naar vormen van bemiddeling. Minister André Rouvoet voor Jeugd en Gezin zou de kennis van en over goede opvoeders en prima gezinnen moeten bundelen.

Liesbeth Groenhuijsen heeft hoge verwachtingen van de nieuwe ‘gezinsminister’. Er ligt een wetsontwerp voor een verplicht ouderschapsplan bij echtscheiding gereed, maar dit is in de Eerste Kamer gestrand. „Ik heb goede hoop dat hij deze wetgeving voortvarend zal oppakken. Kinderen moeten serieus worden genomen want ze maken iets mee wat richting een trauma gaat, zonder dat ze er zeggenschap over hebben. Maar je kunt organiseren wat je wilt, de cultuuromslag moet wel van de mensen zelf komen. Dat is lastig genoeg. Een huwelijkstherapie zou helpen, een cursus in relaties en opvoeding. Ik zeg weleens tegen ouders: als je een nieuwe koelkast koopt, lees je eerst de gebruiksaanwijzing, maar als je een kind wilt dan is er bijna geen kip die zich daarop voorbereidt. Terwijl er heel veel geschreven is over opvoeding en ontwikkeling van kinderen. Koop die boeken en lees ze. Investeer in je relatie en in je kind.”

Verbinden

Als belangrijkste taak voor de nieuwe minister voor Jeugd en Gezin ziet Martine Delfos het activeren van verbindingen tussen mensen. „Rouvoet zou niet zozeer een positie moeten

innemen namens de ChristenUnie, als een partij die daar en daar voor staat, maar vanuit zijn eigen persoon. Luisteren hoe mensen problemen ervaren. Het is niet de vraag of we scheiding moeilijker of makkelijker moeten maken. Waar het om gaat, is dat je het verbinden makkelijker maakt. Dát willen mensen ten diepste: meer continuïteit in de samenleving. Mijn advies aan Rouvoet: probeer een cultuuromslag te bewerkstelligen in gezinnen, scholen, steden en dorpen. Het moet van ego naar samen. Ik heb het begrip groepsouderschap geïntroduceerd, om ouders te stimuleren samen op te voeden.

Om zo'n cultuuromslag mogelijk te maken, moet je die eerst zelf ervaren. Rouvoet ook. Hij moet voelen hoe hij verbinding heeft met andere mensen. Dan wordt hij ook een voorbeeld voor anderen. Zoals hij contact zocht met het COC. Dat werd gewaardeerd, men voelde zich gerespecteerd. Op die manier is hij waarachtig bezig. Mensen zullen naar hem gaan luisteren. Verder hoop ik dat hij de bureaucratie terugdringt. In de Jeugdzorg zitten enorm veel kinderen uit verbroken relaties. De directeur Jeugdzorg vertelde laatst - en dat klopt - dat voogden tachtig procent van hun tijd bezig zijn met het invullen van formulieren. Hij zei toen, dat vond ik verbijsterend: 'Dan moeten we de *caseload* verlagen.' Dat is het aantal cliënten dat een hulpverlener onder zijn hoede heeft. Onbegrijpelijk. Nee, minder bureaucratie, en meer contact met kind en gezin. Als Rouvoet dat voor elkaar krijgt, dan heeft hij al heel wat bereikt.'

Dit artikel is verschenen in CV·Koers maart 2007

Bron: © 2005 CV·Koers (www.cvkoers.nl)

http://www.cvkoers.nl/artikelen/echtscheiding_trekt_de_samenleving_uit_elkaar.php